

II. TARRAGONA, DIMENSIÓ CIUTADANA

Entitats, associacions, institucions, ens aporten el testimoni d'una ciutat que viu intensament una nova etapa històrica.

Els butlletins, portaveus de les entitats, les revistes de caire professional o temàtic son mostra d'un dia a dia ple de dinamisme i compromís.

Presentem alguns **fragments** a través de les publicacions periòdiques que es conserven al fons de la Biblioteca Pública de Tarragona

II. TARRAGONA, DIMENSIÓ CIUTADANA

F
R
A
G
M
E
N
T
S

LES SARDANES I EL SARDANISME

L' EXCURSIONISME

**L'EDUCACIÓ, ELS ENSENYAMENTS,
EL PROBLEMA ESCOLAR A TARRAGONA**

FRAGMENTS

SARDANES I SARDANISME

Foment de la Sardana l'Harmonia

Entitat fundada el 1926 dins de la dictadura de Primo de Rivera, quan dos amics se'n anaren de l' Orfeó tarragoní perquè allí no es ballaven sardanes. L'entitat essencialment sardanista fou fundada l'octubre de 1926, tot i que la cobla i l'esbart no foren organitzats fins el 1927.

El **Butlletí** apareix el **1931** coincidint amb el 5è aniversari de l' Entitat.

Virgili Sanromà, Tarragona i la seva premsa I, p. 160

Sobre la sardana

La sardana al llarg del primer terç del segle XX deixa de ser un símbol creat pels interessos polítics d'una determinada classe social catalana de primers de segle, per passar definitivament a ser un referent identificador de la singularitat catalana, coincidint amb una època d'esdeveniments de gran transcendència històrica com per exemple, la proclamació de la República catalana per Francesc Macià, el plebiscit de l'Estatut de Catalunya (estatut de Nuria), l'aprovació de l'Estatut de Catalunya, la mort de Francesc Macià, els fets del 6 d'octubre.

El 1929 es va constituir la Lliga sardanista, presidida per Joan Llongueres, que va celebrar la primera assemblea el juny de 1930 a Figueres.

Subirana, Lluís: *Catalanisme i sardanisme: una història compartida*. Tarragona: Edicions el Mèdol, 2003

L'ENTITAT: FOMENT DE LA SARDANA L'HARMONIA

ELS ORÍGENS

1932 El Perquè de l'Armonia

... el primitiu nom de l' Armonia el devem a un periodista que ens ajudà en tot i per tot. De bell antuvi volíem posar-hi "foment de la sardana" però el senyor Maximiliano Soler, aleshores governador, quan va veure els primers reglaments amb aquest nom, ens volia portar a Pilatos coma vulgars criminals. El voler propagar la nostra dansa era fer separatisme...

No el vam convèncer però autoritzà el reglament amb el nom de 'La Armonia', suggerència de l' abans esmentat periodista. A nosaltres ens era igual posar-ho "La Armonia", que 'El provenir' o 'La violeta', la qüestió sardanes.

Començaren les audicions a piano, les cadires es llogaven al Pla de la Catedral i per poder pagar al pianista rifaven una safata de dolços. Amb tot, el primer pianista que tinguérem era soci entusiasta i ens ho feia més baratet'

Butlletí del Foment de la Sardana l' Harmonia, Any II, Núm. 3 (1932, febrer)

ACTIVITATS...

1935 6na Assemblea general de la Lliga sardanista de Catalunya

MATÍ, a les nou: arribada a Tarragona dels Assembleistes

A dos quarts de deu: VI Assemblea general al saló de sessions de l'Excelentíssim Ajuntament
A dos quarts de dotze: sardanes a la plaça de la República i Ballets per l'Esbart Dansaire del Foment, 'Cobla Tarragona'

TARDA, a dos quarts de dues. Àpat de germanor, Hotel Nacional

A les quatre: Visita al passeig arqueològic, Muralles, Catedral, Necròpolis romana, Fàbrica de Tabacs

A les sis: Audició de sardanes per la 'Cobla Tarragona' a la Rambla del 14 d'abril enfront l'Estatge del Foment.

A les vuit: Comiat dels Assembleistes.

Butlletí del Foment de la Sardana l' Harmonia, Any V, Núm. 40 (1935, juny)

CRISI DEL SARDANISME

1936 Greu Crisi del sardanisme local

Com ja hem vingut conservant pels nostres propis ulls, d'un temps ençà les sardanes han decaïgut de tal manera, que han donat un caire molt poc favorable envers els nostres sentiments patriotes.

Sembla com si aquell refilar de la tenora i de la tiple haguessin aixecat el vol tot allunyant-se de nosaltres per recaure en un altre indret de Catalunya, on sentim més l'amor sardanista que ací a Tarragona ens hem deixat escapar.

...Tarragona compta avui amb una sola entitat sardanística, els treballs de la qual son extraordinaris per aguantar aquesta crisi del sardanisme que estem patint. ... Aquesta benemèrita entitat fundada en els principis de la fatídica dictadura... Aleshores tothom volia donar mostres de catalanisme, i per aquest motiu nasqué amb personal pròpia el 'Foment de la sardana'.

... Però que passa amb l'esperit sardanistic quan recobrem de bell nou les nostres llibertats? ... Tots aquells joves que demostraren tenir gran voluntat per la sardana, àdhuc es donaren de baixa del Foment de la sardana... Però hem de reconèixer que més d'un, per a sentir-se altre cop catalanista i sardanista necessita una forta dictadura. I això no hauria de ser, ans el contrari: tots hauríem de contribuir als màxims esforços per a retornar a Tarragona aquell esperit i amor de sardanisme..."

Francesc Montesinos

Butlletí del Foment de la Sardana i' Harmonia, Any VI, Núm. 43 (1936, gener)

Les entitats sardanistes cada dia fan menys ballades.
Sardanista! ajuda a les entitats econòmicament.

Les extravagàncies en el ballar, denoten el mal gust
del ballador i fan malbé la sardana.
Balleu bé si us plau!

Butlletí del Foment de la Sardana i' Harmonia

FRAGMENTS

EXCURSIONISME

Agrupació Excursionista Ginesta

1929, un dels seus fundadors fou Josep Martínez i Pere Francesc
Publica el butlletí des del mateix 1929.

Grup Excursionista Muntanyenc

1923, fundat per Joan Porta i Puig i un grup de companys.
Es deia successor del Grup Excursionista Tarragoní.
Els primers socis foren Alfons Miquel, Leandre Lerín, Manuel Blai, ...
Publica el butlletí des de 1929.

Sobre l' excursionisme

El naixement de l'excursionisme es troba íntimament relacionat, d'una banda amb l'interès pel contacte amb la natura, i per l'altra, amb el coneixement del passat, ja que es fan desplaçaments a indrets mífics. A Catalunya aquesta activitat va prendre cos al final del segle XIX, a partir de personalitats que anaren bastint les primeres entitats que s'hi van dedicar exclusivament. L'any 1876 es fundà a Barcelona l' Associació Catalanista d' Excursions Científiques, que posava de manifest amb el seu propi nom la complexitat de la definició del que ha representat l'excursionisme a Catalunya.

...

El 1931 es crea la Unió Excursionista de Catalunya (UEC), primer anomenada de Barcelona i des de 1933, de Catalunya, que originà una nova fórmula d'entitat en instaurar un sistema federatiu. La puixança de l'excursionisme en aquests anys queda ben palès comptabilitzant el nombre d'entitats que hi havia, que el 1936 era de 300, i el gran nombre de publicacions que editaven.

Diccionari d' Història de Catalunya. Barcelona : Edicions 62, P.421

COMPRENDRE L'EXCURSIONISME

1929. AGRUPACIÓ EXCURSIONISTA GINESTA

L' excursionisme es una de les manifestacions més interessants de la nostra terra. Certament que també és una de les més arraigades.

L'excursionisme fa que coneguem pam a pam les diferents contrades i fa també que estimem més a la nostra terra.

Per això que malgrat l'etern problema de les capelletes, al venir a sumar la nostra entitat al bast camp excursionista **no ens guia altre ideal que el de fer nous adeptes.**

Portaveu de l' Agrupació Excursionista Ginesta, Any I, Núm. 1 (1929, juliol - setembre)

DELS APLECS EXCURSIONISTES**1932, VI APLEC EXCURSIONISTA DE LES COMARQUES TARRAGONINES**

5 de juny, Bosc de Poblet

“Sis aplecs i sis èxits esclatants...”

A les nou del matí unes 3.000 persones es trobaven aplegades al Xalet del Til·lar al redós del bosc de Poblet.

La Cursa. A les deu, i amb mig minut d'interval, es donà la sortida a les quinze parelles inscrites per a la cursa de parelles mixtes.

Els Parlaments. Obert l'acte feren ús de la paraula els senyors en Josep Iglésies i Antoni Rovira i Virgili, els quals foren molt aplaudits.

Les Ballades. La tenora refila, les anelles es van formant i com atenent a un conjur màgic de música, creixen i es multipliquen una dins l'altre i així arriben a emplenar l'ample espai de davant del Xalet.

L' ESBART Dansaire de Reus ens delectà amb sons bonics balls, que foren executats admirablement.

El Dinar. Els temps com hem dit, no acompanyà aquest any la nostra festa i fou en el moment de dinar quan es mostrà més rebec. El públic tingué d' inquirir-se allà on pogué i esperar que acabés de plourer.

A la tarda. A l'hora anunciada tornà a refilar la tenora cridant a la gent a les ballades, molts però marxaren a visitar Poblet, això feu que no es veigés la munió de gent que emplenava els àmbits del Xalet.

El concurs de salts de corda. La nota més sobresortint de la jornada fou aquest concurs, un estol de famoses damisel·les posades en fila pel Jurat anaven a midar-se llur potència saltant la corda; donada la senyal comencen a giravoltar les cordes, van escoltant-se els minuts.. i venen les primeres baixes... i va minvant el grup, notem estupefactes que son les petites que van eliminant a les grans, per fi queden tres, una d'elles té la dissort de deslligar-se l'espardenya i te que retirar-se en mig de gran aplaudiments; resten dues, es giren i com si fos premeditat es col·loquen cara a cara i van corrent els segons i passen els minuts i elles fermes s'esguarden ...per fi la de Reus no pogueu més abandona i queda sola N' Pepeta Coca del Muntanyenc.

Repartiment de premis. Com a final de festa foren repartits els premis als guanyadors de la cursa i concursos en mig d' aplaudiments de la gent que els aclamava.”

Grup Excursionista Muntanyenc. Butlletí. Any V, Núm. 16, 1932 (juliol - agost)

DELS CAMPAMENTS

1933, CAMPAMENT DE REPÒS organitzat per la Delegació Tarragonina Palestra i patrocinat pel Càmping Grup de Muntanya.

Tarragona, 2 al 9 de setembre

"Apunt del campament..."

S'ha anat fent fosc fins que ha calgut encendre la llum que hi havia al mig del Campament i encara no havíem acabat de parar les tendes.

...

Aviat ens posarem a sopar, tots junts, sota la llum del Campament, amb bona gana i humor encara més.

Ben acabats de sopar tinguérem la satisfacció de rebre la visita del president de la Federació d' Entitats Excursionistes de Catalunya, acompanyat de gentils damisel·les, els quals visitaren el campament, i tot seguit s'encengué el foc del campament, al mig d'una gran rotllana de tots els acampadors i altra gent dels masos de l' Oliva que també havien vingut a visitar-nos. Entre altres cançons es cantà la Sardana de les Monges i els Segadors. El company i bon amic Pinyol, president del Càmping club de Catalunya, feu un bonic parlament historiant el càmping a Catalunya.

En traspuntar el sol per la punta de la Mora, ja feia bona estona que havíem eixit de la tenda.

Els nostres ulls per primera vegada, tenint per companys una estesa de tendes al nostre redós, han pogut esguardar l'eixida de l'astre rei, des del cim de la muntanya de l' Oliva. ... mai havíem sentit una emoció tant intensa com la que hem copsat avui en sortir de la tenda. I potser n'és una causa l'haver acampat per primera vegada a les portes de la nostra Tarragona, cosa que encara no havíem fet mai.

Grup Excursionista Muntanyenc. Butlletí. Any V, Núm. 24, 1933 (novembre- desembre)

Ens es grat assabentar als nostres consocis que el consell directiu **ha comprat una magnífica tenda** dorma Alaska per a tres persones, la qual està a disposició de tots els socis que vulguin usar-la mitjançant les condicions del reglament d'acampada.

Portaveu de l' Agrupació Excursionista Ginesta, Any VI, Núm. XXI (1934, juliol - agost)

1934 ANUNCI ALS SOCIS

1936. LES ENTITATS. FRAGMENTS

AGRUPACIÓ EXCURSIONISTA GINESTA

Havent quedat formada la **Secció d' Atletisme** dintre de la nostra Agrupació, invitem a tots els socis que aimants en aquest esport vulguin participar en alguna de les proves ...

Puix pensen començar molt aviat els entrenaments per concórrer en alguns campionats que ja es comencen a preparar com es el campionat social de Cross-country i algunes proves de pista com el Pes, el Disc...

*Portaveu de l'Agrupació Excursionista Ginesta,
Any VIII, Núm. XXX (1936, gener-febrer)*

GRUP EXCURSIONISTA MUNTANENC

Decadència?

Es avinent anotar la decadència que d'un temps ençà s'inicia en l'excursionisme català. N'és potser la causa la influència que exerceix sobre els nuclis de joventut, **els problemes de la política**, que acapara d'una manera obsessionant, o bé la implantació a tota entitat constituïda d'una diversitat de seccions en les quals no deixa de mancar-li la que es dedica a l'excursionisme, encara que el seu fil primordial no sigui aquest...

...

Per altra part tenim aquestes penyes de amics que sense una preparació i una orientació determinada, es constitueixen clandestinament amb qualque nom i **realitzen excursions sense saber a on van ni d' on venen**.

...

Potser la nostra modalitat és una de les que es presten més competència. Veureu de vegades en les excursions col·lectives que sota la direcció d'una maranyera de mercat, es fan unes importants excursions amb òmnibus, amb la consegüent omplenada de tres o quatre grossos cotxes, que més d'una entitat en el seu llarg període d'existència no pot omplonar.

I ens preguntem: com és possible aturar aquesta massa que estripitosament va **enderrocant l'excursionisme organitzat?**

Butlletí del Grup Excursionista Muntanyenc. Any IX, Núm. 37, 1936 (gener - febrer)

FRAGMENTS

L'EDUCACIÓ, ELS ENSENYAMENTS,
EL PROBLEMA ESCOLAR A TARRAGONA

1933-1936

Director i fundador: Joan Boronat i Serra

"Cossetània ha vingut en bona hora a sintetitzar el desitg unànim de tots; ésser una revista independent, d'art, ciència i literatura , portanveu dels estudiants de les terres cossetanes, que aplegui totes les manifestacions culturals, que vindiqui les justes aspiracions de tots els estudiants, i que dintre d' ella hi càpiguen totes les col·laboracions amb gran amplitud de pensament"

Cossetània, Núm. 25 (1935, gener) ; Pòrtic

El Magisterio Tarraconense

Semanario de primera Enseñanza, propiedad de la Asociación Provincial

Núm. 15 del año XXXII
Precios de suscripción
12 años . . . . 18 pesetas
Semanario 2
Franqueo concertado

Tarragona, 10 de Abril de 1931

OFICINAS:
Carrerera Castellón, 20, 1.^a

REDACTORES
Ramón Casares
Timoteo Zanuy

1900-1931

"..en una assemblea de mestres celebrada a Barcelona el 1931, dins de la República, es va acordar la supressió, a la regió catalana, de totes les revistes del Magisteri, les quals serien centralitzades en una sola, que s'editava a Barcelona, sota el títol, 'El Pensament del Magisteri català'

Virgili Sanromà, Josep Pau *Tarragona i la seva premsa I*, 1930-1936 Tarragona : Edicions de l' Hemeroteca Caixa de Tarragona ;p. 43

L'EDUCACIÓ A LA II REPÚBLICA

1931

" el nostre poble vol que l' escola sigui profundament transformada segons els mètodes emprats per les nacions més avançades en la qual l' infant aprengui a ésser un bon ciutadà i l'amor purifiqués en ell el sentiment de solidaritat humana del ròssec que hi deixen les diferències socials"

Preàmbul de l' Estatut de Núria

CATALUNYA,
MARC GENERAL

Durant els primers anys del període republicà, l' anomenat bienni reformador, hi hagueren les millors condicions per reformar el sistema educatiu. A Catalunya es va avançar molt ràpid. Abans que s'aprovés l' Estatut la Generalitat ja havia creat nous organismes per al foment de l' ensenyament: una Escola Normal de Mestres catalana, els instituts-escola, cursos de català, etc. Fou també durant el bienni reformador quan s' aprovà el decret del bilingüisme.

El bienni negre, 1934-1936, significà una marxa enrera de tot el que s'havia fet fins aquell moment. A Catalunya, el govern de la CEDA, després dels fets d'octubre va practicar una política molt dura. La Conselleria de Cultura de la Generalitat va estar sense titular fins a la primavera del 35, període durant el qual els serveis de cultura passaren a dependre del Governador General de Catalunya....

L'any 1936, quan comença la Guerra civil, la Generalitat iniciarà un camí propi. Companys formà un govern de concentració. Es crearen els organismes col·legiats per tal d'atendre les qüestions més fonamentals. Així nasqué el Comitè de l' Escola Nova Unificada (CENU).

L' Ensenyament del català a Tarragona durant el període republicà : un estudi des de la premsa / [Eva Marrugat Mas] Dins: Kesse : Revista del Cercle d' Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver . -- Núm. 16 (1994, desembre) : p. 9

1931, Benvinguda al nou règim republicà

El Magisterio Tarraconense

Semanario de primera Enseñanza, propiedad de la Asociación Provincial

Núm. 15 del año XXXII	Tarragona, 18 de Abril de 1931	REDACTORES
Prencios de suscripción		Ramón Casares
Un año . . . . . 10 pesetas	OFICINAS:	Timoico Zanuy
Semestre . . . . . 5 "	Carretera Castellón, 28, 1.ª	
Francos concertado		

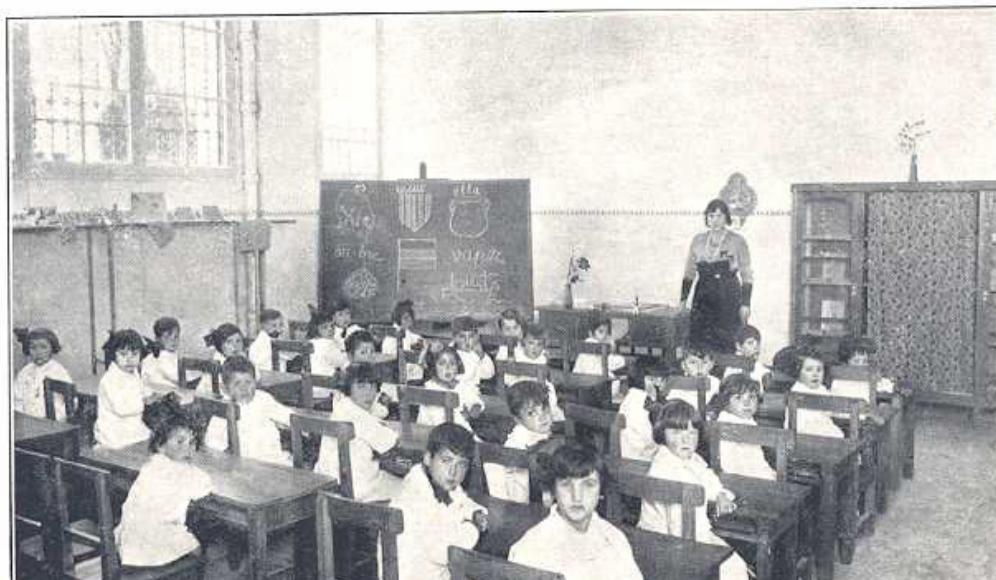
REPÚBLICA

EL MAGISTERIO TARRACONENSE saluda l'adveniment del nou règim republicà amb l'esperança de que amb ell i per ell obtindran l'escola i els mestres les reivindicacions de que son mereixedors.

Com a conseqüència del regim establert ha estat promesa l'autonomia a Catalunya.

Plens de goig i entusiasme la saludem també com una llum redemptora confiant que amb els seus resplandors els mestres d'aquesta terra podrem fer un poble gran i cult.

EL PROBLEMA ESCOLAR A TARRAGONA

Font: El problema escolar a Tarragona / Comissió Municipal de Cultura ; [pròleg de Pere Lloret] ; Tarragona : la Comissió, 1932 (Tarragona : Torres i Virgili)

“ A la nostra ciutat, en començar la República, l' Estat i el municipi s'uniren per crear un patronat escolar que reformà el sistema educatiu. S'arribaren a construir 75 noves aules, es crearen cantines escolars, s'organitzaren sessions de cinema pels infants i, fins i tot, els alumnes començaren a sortir de les aules per anar a fer coses a la muntanya de la Oliva o a la platja. També es crearen una Escola de Belles Arts, l'any 1934, un Institut-Escola per a la Dona, i un Institut de Cultura Social.

...quan es va regularitzar el català a les escoles hom va topar amb molts problemes...la resistència de les escoles religioses, ... la resistència de qui creia que el decret discriminava als catalano-parlants. ...

Fora de l'ensenyament primari podem destacar que a l' **Escola del Treball**, entitat que des de 1927 estava sota els auspicis de la Federació Obrera Local s'impartien classes de català”

Marrugat Mas, Eva: L' Ensenyament del català a Tarragona durant el període republicà : un estudi des de la premsa . Dins: *Kesse : Revista del Cercle d' Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver* . -- Núm. 16 (1994, desembre) ; p. 9-12

1931-1932, Ajuntament de Tarragona. Comissió Municipal de Cultura

1932

'...Ben aviat doncs, els infants tarragonins tindran la seva escola que ens ha de menar a l'assoliment de la capacitat intel·lectual i física indispensable per a complir demà les funcions de ciutadans d'un poble lliure i civilitzat'

Lloret, Pere, Alcalde de Tarragona

Tarragona. Ajuntament. Comissió Municipal de Cultura. *El problema escolar a Tarragona*. [pròleg de Pere Lloret] ; Tarragona : la Comissió, 1932 (Tarragona : Torres i Virgili) ; P. 6

"La Comissió de Cultura de l' Ajuntament de Tarragona farà una tasca de planificació exemplar, confeint una memòria escolar, en la qual es proposa organitzar de bell nou l'ensenyament a nivell material, pedagògic, esforç lloable de planificació educativa. Conclou que cal construir edificis i donar suport a la tasca dels mestres. ... L' Ajuntament es ratifica en la construcció de **sis grups escolars**...

Als nous edificis, per tal d'atendre totes les necessitats infantils, materials com en l' ordre moral, s'instal·laran dutxes, servei mèdic, camp de joc, gimnàs... També s'introduiran la renovació pedagògica, les pràctiques manuals i altres ensenyaments artístics... Aquest ampli programa que es aprovat i publicat; suposa a nivell de construccions, una despesa de 2,5 milions de pessetes, el 28% de la qual havia de ser aportació estatal."

Dins:

Duch, Montserrat. *República, reforma i crisi : El Camp de Tarragona 1931-1936*. Tarragona : El Mèdol, 1994 ; P. 117

1931-1932, Ajuntament de Tarragona. Comissió Municipal de Cultura

El problema escolar a Tarragona

1931-1932, Situació escolar

"Al balancejar la situació escolar, referint-nos a la data del 14 d'abril, el total d'escoles nacionals que funcionen a Tarragona ascendeix a vint-i-dues, amb una matrícula global de 1800 alumnes..."

De les vint-i-dues escoles que hem trobat a Tarragona, només una ocupa un edifici bastit expressament per a escola: la de Saavedra. ...

Les altres vint-i-una escoles, instal·lades en edificis que no poden considerar-se adaptats al servei a què se'ls ha destinat, es troben en condicions molt pitjors.

Es absoluta la manca de serveis complementaris i molt generalitzada l'absència d'elementals condicions de salubritat i higiene. Escoles hem vist, instal·lades en departaments que no reben llum i ventilació més que per un cel obert de curtes dimensions. D'altres on la llum, tot i ésser abundosa, es projecta dins de l'aula en forma no solament incòmoda per al treball dels escolars, sinó altament perjudicial per a la seva vista.

En altres casos l'enrajolat és de tal índole que motiva una constant polsaguera amb el consegüent perill per als òrgans respiratoris. I no parlem del moblatge, que mereix, en general, tots els qualificatius que van de vell a inservible..."

Dins:

Tarragona. Ajuntament. Comissió Municipal de Cultura. *El problema escolar a Tarragona*. [pròleg de Pere Lloret]. Tarragona : la Comissió, 1932 (Tarragona : Torres i Virgili)

"A la ciutat de Tarragona, segons un cens escolar aproximat de 5.700 infants, el novembre de 1931, 2075 estaven escolaritzats en els onze col·legis de religiosos, 1900 ho feien a l'escola pública i 1725, segons càlculs de la Cruz, restaven sense instrucció elemental, la qual cosa plantejava un greu handicap financer a l'Ajuntament agreujat si es volia aplicar la substitució de l'ensenyament religiós"

Dins:

Duch, Montserrat. *República, reforma i crisi: El Camp de Tarragona 1931-1936*. Tarragona : El Mèdol, 1994 ; P. 116

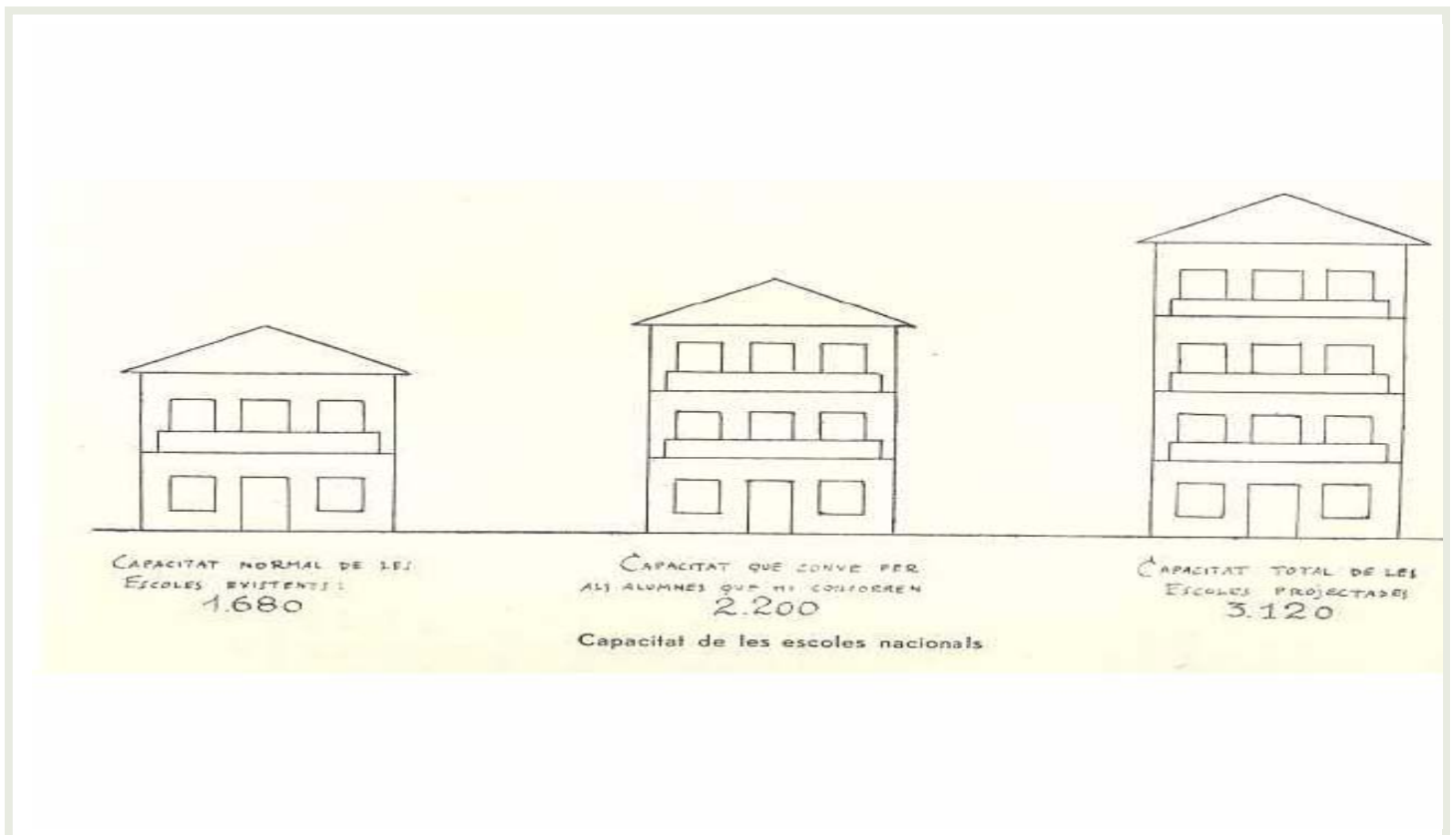

1931-1932, Planificació, sis grups escolars

Distribució i nombre d'unitats	AULES	
	per a grans	per a pàrvuls
Grup escolar A. — Carrer de Torres Jordi o adjacents. Zona: Francolí, Fàbrica de Tabacs, Jaume I, Castanyos i la Mar. — Comprèn el barri del Serrallo. — 11 aules.	8	3
Grup escolar B. — Prop l'Estació. Zona: Rambla 14 d'Abril, Méndez Núñez, Pau, Orosí, Nova S. Fructuós, Castanyos i la Mar. — Amb accés directe pel carrer Pons Icart. — 13 aules.	10	3
Grup escolar C. — Dins el polígon Gasòmetre, Fortuny, Goy, González i Colom. Zona: Rambla 14 d'Abril, Méndez Núñez, Martí Ardenya, Unió, Apodaca, Nova Sant Fructuós i enllà paral·lelament a Gasòmetre. — 15 aules.	12	3

MEMORIA		
SUMES.	30	9
Grup escolar D. — Escoles Saavedra. Zona: Rambla 14 d'Abril, Angel Guimerà, Portalet, Major, Cavallers, i els defores compresos en aquest angle. — 13 aules.	10	3
Grup escolar E. — Caserna del Carro. Zona: Cavallers, Major, Cuirateries, Granada, Lloré i Muralles. — 8 aules.	6	2
Grup escolar F. — Anexe a la nova Escola Normal. Zona: Rambla 14 d'Abril, Angel Guimerà, Major, Nau, Portella i afores carretera de Barcelona. — 15 aules.	12	3
	58	17
	75	

Capacitat de les escoles nacionals

Tarragona. Ajuntament. Comissió Municipal de Cultura. *El problema escolar a Tarragona*. Tarragona : la Comissió, 1932 (Tarragona : Torres i Virgili) ; P. 41

Els serveis complementaris

No cal dir que àdhuc extenent-nos a serveis complementaris, no podem preveure'ls tots ni tan sols un gran nombre d'ells. **Hem de limitar-nos als que de moment ofereixen més interès i exigeixen una implantació més urgent**

Tarragona. Ajuntament. Comissió Municipal de Cultura. *El problema escolar a Tarragona*. Tarragona : la Comissió, 1932 (Tarragona : Torres i Virgili) ; P. 40

L' EDUCACIÓ FÍSICA
L' ORGANITZACIÓ
SANITÀRIA
LES COLÒNIES ESCOLARS
LES CANTINES

L'EDUCACIÓ FÍSICA

COMISSIÓ MUNICIPAL DE CULTURA

"I aquesta modalitat de la cultura que s'acara amb el cos, sense deixar de vista l'esperit, ha de merèixer també totes les nostres atencions.

La cultura física, doncs, **ha de figurar, i en lloc important**, en aquesta estructura escolar que volem oferir a Tarragona. Això vol dir que no hi ha d'haver edifici escolar sense camp de joc ni gimnasi; això vol dir que entre el personal docent no hi ha de mancar el professor de cultura física; això vol dir que en el programa escolar s'han d'atendre algunes d'aquelles coses que s'encaminen a l'**exercici cultural de l'esport**.

..sortides amb caràcter permanent i regular periodicitat podria fer-se a base de disposar de dos pavellons, un a l' Oliva, ... i l'altre a la platja de la Rabassada. El primer voltant de pins, el segon tocant a mar. Alternativament els alumnes passarien una tarda o un matí cada setmana en un dels dos pavellons."

Tarragona. Ajuntament. Comissió Municipal de Cultura. *El problema escolar a Tarragona*. Tarragona : la Comissió, 1932 (Tarragona : Torres i Virgili) : P. 37

COSSETÀNIA, ÒRGAN DELS ESTUDIANTS DE LES COMARQUES TARRAGONINES

L'educació física

Henrich Ling, model de patriota regenerador, al constatar el grau de degeneració perquè travessava la seva Pàtria, amb els tres flagells: Alcoholisme, tuberculosi i raquitisme , sentí la necessitat imperiosa de treballar pel redreçament dels seus compatriotes. Tingué la joia de cridar l' interès ciutadà amb el seu nou mètode gimnàstic que fou introduït amb caràcter obligatori, completant la labor de les famílies en les seves cases. Al cap de pocs anys la raça escandinava augmentà l'estatura i el volum pulmonar, bandejà en part l'alcoholisme i foragità d' ella la tuberculosi.

...

A les ciutats hom mena una vida completament artificial. L'estudiant que ha sortit del poble per emprendre els estudis de segona ensenyança o superiors, hi retorna com una desferra, de vegades; l'aire malsà, els aliments sofisticats...

S'imposa a la visa moderna, exercitar els òrgans corporals amb la gimnàsia i l'esport. Primerament a l'escola primària, des d'infants, i en la de segona ensenyança i superior, adolescents i joves.

Cossetània. Núm. 27 (1935. marc. abril i maig) : P. 1-2

L'ORGANITZACIÓ SANITÀRIA

COMISSIÓ MUNICIPAL DE CULTURA

Per a estudiar els antecedents dels alumnes, per a seleccionar-los en mires al tractament, si aquest es necessari, per garantir la salut de la població infantil, i suplir moltes vegades la negligència familiar, el grup escolar ha de comptar amb un ganivet mèdic, ben dotat i ben atès, que no tingui la única finalitat de complir una fórmula, sinó que es vegi capacitat per la tasca de profilaxis social que li ha d'ésser encomanada.

Tarragona. Ajuntament. Comissió Municipal de Cultura. *El problema escolar a Tarragona*. Tarragona : la Comissió, 1932 (Tarragona : Torres i Virgili) ; P. 38

LES CANTINES

COMISSIÓ MUNICIPAL DE CULTURA

Aquest servei té un caràcter limitat que no tenen els altres; però els alumnes que necessiten l'ajut de la cantina són ben dignes d'una atenció preferent.

La cantina escolar no pot mancar a cada grup. ... Cada cantina escolar ha de ser no sols una oficina de repartiment si que també el nucli fonamental per una agrupació d'amics dels nois, d'amics de l'ensenyança, de col·laboradors de l'escola, i a l' ensens una càtedra pràctica de cooperació i d'assistència social per als escolars."

Tarragona. Ajuntament. Comissió Municipal de Cultura. *El problema escolar a Tarragona*. Tarragona : la Comissió, 1932 (Tarragona : Torres i Virgili) ; P. 39-40

LES COLÒNIES ESCOLARS

COMISSIÓ MUNICIPAL DE CULTURA

Les colònies a establir podem dividir-les en dues categories; colònies permanents i colònies d'estiu. Els pavellons de l'Oliva i la Rabassada podrien també ésser considerats semicolònies.

Com a colònia permanent, la proximitat i condicions especialíssimes de la platja del Miracle permeten de bastir-hi una Escola de Mar, orientada amb mires principalment sanitàries. Per als casos més greus hom podria comptar amb les colònies permanents per a pretuberculosos que funcionaran al Sanatori de la Sabinosa.

Les colònies d'estiu són fàcils d'improvisar... però no es aventurat afirmar que als nostres nois acostumats al clima de Tarragona els seria beneficiosa la muntanya i que el Montsant constituiria un magnífic centre d'operacions.

Tarragona. Ajuntament. Comissió Municipal de Cultura. *El problema escolar a Tarragona*. Tarragona : la Comissió, 1932 (Tarragona : Torres i Virgili) ; P. 39-40

1936

CATALÒNIA [premsa]

"Per tal que els nens i nenes de les nostres comarques puguin disfrutar d'unes vacances vora el mar durant els mesos d'estiu, el Patronat d' Assistència Social d'aquesta comissaria, d'acord amb la conselleria de Cultura de la Generalitat de Catalunya, ha organitzat una colònia escolar instal·lada en el Sanatori de Tarragona.

Aquesta organització es feta cara als nens i nenes que estiguin endarrerits físicament i siguin fills de pares pobres.

..L' Ajuntament corresponent haurà d'abonar per cada nen que inscrivís la quantitat de 70 pessetes per atendre les despeses d'alimentació, cultura, visites, excursions i festes d'art."

Catalònia, diari d'avísos i notícies, 1936, 16 de maig

ALTRES ENSENYAMENTS, L'ESCOLA D'ART 1934-1935

EL CONTEXT

El Consell de Cultura de la Generalitat va ser instituït per decret del president Francesc Macià el 9 de juny de 1931. L'any següent, s'hi començà a tractar la possibilitat que la Generalitat de Catalunya col·laborés amb l' Ajuntament de Tarragona en el projecte de crear i posar en marxa, a l'esmentada ciutat, una Escola Taller de Pintura i Escultura.

Es tractava d'un desig molt ben portat per aquell ajuntament, corresponia al Consell de cultura de proposar al Govern català, a través del Departament de cultura, la creació d'aquest centre d'ensenyament i d'establir-ne l'aportació econòmica de la Generalitat, aprovar el pla d'estudis i fer el nomenament dels professors i dels directius. Les persones promotores d'aquest projecte eren els artistes Ignasi Mallol i Casanovas (1892 – 1940) i Joan Rebull i Torroja (1899 – 1981)

Vila, Marc Aureli. Ignasi Mallol en el meu record
Revista de Catalunya. -- Barcelona. -- Nova Etapa, Núm. 79 (1993, novembre) ; P. 61-62

Importància de les escoles d'art pel perfeccionament i l'apropament a les arts més vanguardistes, i per un millorament tècnic sense precedents de la pedagogia artística peninsular

Olivé, Enric, Piqué, Jordi. Ricomà, F.X. *Tarragona: la imatge i el temps Tarragona*. Tarragona : Ajuntament de Tarragona, DL 1990 ; P. 306

ELS INICIS. EL PATRONAT

Escola Taller de Pintura i Escultura de Tarragona

Ahir, dia 5, es va constituir el Patronat del Taller-Escola de Pintura i Escultura de Tarragona, a la residència del senyor Eduard Toda, a Poblet. Componen el Patronat, el senyor Toda, president, l'il·lustre senyor gestor de l' Ajuntament de Tarragona, senyor Atanasi Ramas, i com a representant del Consell de Cultura de la Generalitat el senyor Francesc Martorell, membre de l' Institut d' Estudis Catalans.

En aquesta primera reunió el Patronat ha acordat l'obertura immediata de l' Escola per tal de no demorar més temps la seva actuació un cop enllestides les obres de l'edifici.

Diari de Tarragona, divendres 7 de desembre de 1934

L'ESCOLA. DESCRIPCIONS

Aquest Taller-Escola d' Art, fundat el 1935, per iniciativa de Mallol i Rebull i considerat com a modèlic per Rafael Benet, tenia també com a professors a Josep Maria Capdevila, d' Història de la cultura i de l'art, Enric C. Ricart, de gravat, i Salvador Martorell coma ajudant d'escultura. La trajectòria d'aquesta experiència fou molt curta degut a l'esclat de la guerra civil...

Realment es va procurar crear un ambient particularment agradable que incités a la creació, per això es varen construir el Taller-Escola vorejat d'arbres fruiters i de plantes ornamentals, amb diferents pavellons per a cada activitat. Cada pavelló amb tot el necessari per l'activitat a desenvolupar, i amb un excel·lent aprofitament de la llum natural. Per a fer més completa la formació, els creadors van promoure unes audicions musicals que foren dirigides per Xavier Gols.

Salcedo Miliani, Antonio: El pintor Ignasi Mallol. *Recull Ignasi Mallol i Casanovas (1892-1949)*. Estació de Recerca Bibliogràfica i Documental 'Margalló del Balcó'. Tarragona, 1991 ; P. 19-20

"... els alumnes, fora d'una honrosa excepció havien de tenir més de 14 anys i, per a ingressar, calia que superessin unes proves de matèries bàsiques que eren d' història de la cultura i el dibuix. Els estudis duraven tres anys.

...cada alumne pagava, per l'ensenyament, d'acord amb la seva situació econòmica.

El curs durava de l'octubre al juny següent. Les classes s'impartien a la tarda, de 3 a 9, amb un descans de mitja hora."

Cabré Montserrat, Dolors: El pintor Ignasi Mallol. *Recull Ignasi Mallol i Casanovas (1892-1949)*. Estació de Recerca Bibliogràfica i Documental 'Margalló del Balcó'. Tarragona, 1991 ; P. 10-11

1934. EL RESSÓ CIUTADÀ. FOMENT DE SARDANA L'HARMONIA

Aquests dies els diaris ens han parlat una mica –no pas tant com el tema es mereix- de la creació a casa nostra d'una Escola d'art, obra possible per l'interès de l'ex-conseller de la Generalitat, el tarragoní –del Camp- **Ventura Gassol**.

Hi ha al front de l'organització un artista –també tarragoní- que gaudeix d'un enorme prestigi: el sr. Ignasi Mallol. Hom barreja noms per al professorat i parla d'orientacions, per més que és possible que tot això sigui una mica prematur, però el cert és que es va a la creació d'aquesta escola.

Una escola de Belles Arts a Tarragona representa, precisament, ensenyar una mica més la ciutat: i ensenyar-la en el sentit més noble i més digne que pot tenir aquest mot. Representa la formació d'una nova generació d'artistes, i representa, segurament formar, entorn de l'escola, un agrupament de tots aquests elements, que sortint de l'art, important en llur ànima la bella inquietud creadora de bellesa, avui, a Tarragona, viuen dispersos i gairebé sense altre contacte mutu que el purament casual.

Tarragona, pel seu cel, per la llum meravellosa en què està embolcallada, per l'encant dels seus carrers antics, i per la varietat des seus monuments, és avui un lloc on l'escola d'art està cridada a tenir un gran esdevenidor. Ultra això, la ciutat i la seva comarca, és prodiga en artistes. Ho hem vist en aquests dos darrers anys pel nombre que d'ells han passat per la sala d'exposicions del nostre Ateneu amb tot i que molts, a Tarragona, encara són inèdits.

L'escola projectada ha d'ésser l'encarriladora de tota aquesta activitat, creadora de nous artistes i com una mena de casa pairal on tots els que senten la flama divina de l'art trobin un von recer on desenvolupar llurs activitats."

Albert Gilabert i Punsoda

Butlletí del foment de sardana l' Harmonia. Núm. 33 (1934, setembre – octubre)

ALTRES ENSENYAMENTS, L'ESCOLA DEL TREBALL

EL CONTEXT. ELS ENSENYAMENTS TÈCNICS I PROFESSIONALS

Ensenyaments tècnics

'Per a la burgesia industrial catalana, la creació de quadres tècnics, mitjans i elevats, i la qualificació dels obrers era una exigència ineludible si hom volia augmentar la rendabilitat industrial. Però Prat de la Riba anava més enllà i, en fomentar l'ensenyament tècnic tenia també un altre objectiu: el d'assegurar el manteniment de l'ordre establert i la neutralització dels conflictes socials a través d'una política de culturalització dels treballadors.

Aquesta culturalització tenia per als socialistes, però un altre sentit: el dotar als obrers de mitjans per a llur alliberació social, tal i com ho afirmava Campalans en l'esmentat debat amb Maurín. D'ací, ve, doncs, l'interès que els socialistes portaren envers aquestes institucions, a les quals imprimiren un caràcter progressista i reivindicatiu. L'ensenyament tècnic i professional fora, tant per als republicans com per als socialistes, una de les vies mitjançant les quals hom assoliria la pretesa democratització de la cultura'

Catalunya i la II República. Dir. Jaume Sobrequés. Barcelona : Edicions d'Ara, 1983 ; P. 483-584

Ciudadà: Qualsevolga que sigui el teu estamen, sigui quina sigui la teva posició política, tens un deure a complir: VETLLAR PER L'HONOR I LA RIQUESA DE LLUR PÀTRIA.

— Com i de quina falsó he d'ajudar-la? Heus ací la nostra contesta:

— Saturant-la de Cultura.

— Quins mitjants he d'amprar?

— La nostra Escola del Treball necessita la teva col·laboració moral, llura't a ella i treballa per ella, altrament si li negues el teu ajud, es mor, i aixó seria una taca per l'honor d'un poble...

Estas escuelas –cuidadoras del aspecto técnico, pero alerta en el ordenamiento social, haciendo no hombres máquinas, sino técnicos cultos, trabajadores capacitados para un medio 'humano' requieren un concurso social de laudables efectos. Y en esa colaboración tan imprescindible radica su éxito'

'Tarragona' del libro en pro de la Formación Profesional Obrera' 1930--1939

Tècnica i treball. Número extraordinari, 1935 (febrer)

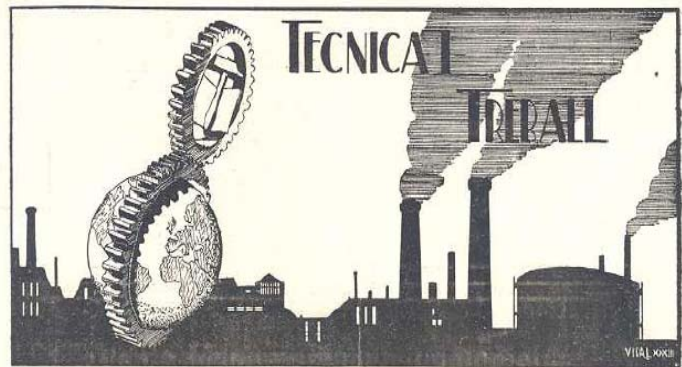
Font: *Tècnica i treball.* Número extraordinari, 1935 (febrer)

L'ESCOLA, DESCRIPCIÓ

L'Escola del Treball a Tarragona fou creada l'any 1928, temps en que es feu necessari proporcionar a les indústries uns obrers aptes per adaptar-se als canvis tècnics. Fou el Ministeri del Treball i en el context polític de la dictadura de Primo de Rivera, en que es regularen aquests tipus d'ensenyament.

A Tarragona, amb Ramon Barbat i Miracle al davant, i el suport de la Federació Obrera local, es feu realitat el curs 1928-1929. Pren important protagonisme l'Associació d'Alumnes i Exalumnes de l'Escola del Treball, creada l'any 1929, amb seccions esportiva, aeronàutica, de teatre, i biblioteca. L'any 1930 inicia la publicació del 'Tècnica i treball: portanveu de l'Associació d'Alumnes i Ex-alumnes de l'Escola del Treball de Tarragona', publicació que esdevé reflex d'inquietuds culturals tarragonines.

Piqué Padró, Jordi : *75 anys d'ensenyament professional a Tarragona: de l'Escola del treball a l'IES-SEP Compte de Rius (1928-2003)*. Tarragona : IES Comte de Rius, DL 2004

L'ESCOLA, LES DIFICULTATS DE L'EDIFICI

1931

"...Les dificultats per **obtenir un emplaçament digne** feren decidir al Patronat per bastir un edifici, reivindicació present a la presentació del Primer de Maig de 1931, així com iniciar una subscripció per aconseguir finançament i millora de la qualitat de l'ensenyament. Les obres del nou edifici, pressupostades en 40.000 pessetes, s'iniciaren en terrenys cedits per l' Ajuntament el juliol de 1931, mentre s'habilitaven les aules provisionals. **El 1935, al quart aniversari de la col·locació de la primera pedra, es constata un impasse en el seu finançament"**

Duch i Plana, Montserrat *República, reforma i crisi. El Camp de Tarragona (1931-1936)* Tarragona : el Mèdol, 1994 ; P. 123

1936

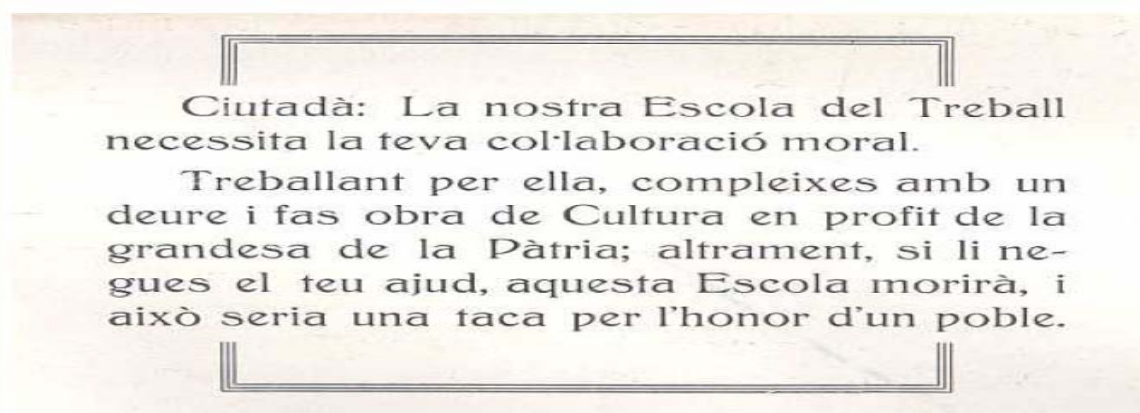
"L' Escola del Treball és una de les institucions més glorioses de Tarragona. Gloriosa pels esforços que fa per a donar als nostres obrers allò que necessiten culturalment i professionalment. Gloriosa pel sacrifici dels professors que no tenen altra compensació que el compliment del deure car l' Escola de Treball te una vida econòmica tant migrada que no arriben moltes vegades a poder cobrar llurs honoraris.

En aquell estatge destartelat, incòmode i que no reuneix cap condició, que tenen ara, a l' hivern no s'hi pot viure i a l' estiu s'hi està malament. Per això, i per a facilitar l'expansió necessària de la nostra Escola del Treball, és necessari que es pugui acabar ràpidament el nou edifici que mig embassat es dreça a la carretera de Valls...

Si volem que l'obrer esdevingui un ciutadà conscient, ajudem tots plegats a la seva formació. Ells i la pàtria ens ho agrairan i tots plegats en tocarem les millors conseqüències."

Catalònia: diari d'avisos i notícies (1936, 12 de maig)

1936. Font: *Tènica i treball. Núm. 39 (1936, desembre -gener)*

BIBLIOGRAFIA

Adell i Ferrer, Francesc

Deu mesos de revolució? : Recull d'articles publicats a "Llibertat" de Tarragona durant deu mesos de caos i de confusió revolucionària. -- Tarragona : F. Sugrañes Impressor, 1937.

Buigues Vilar, Josep Carles

"Aproximació als fets de Maig del 1937 a Tarragona, a través de la premsa local"
A: *Quaderns d'Història Tarraconense.* - Tarragona. - vol VII (1988) ; p. 161-172

Cabré Montserrat, Dolors: El pintor Ignasi Mallol. *Recull Ignasi Mallol i Casanovas (1892-1949).* Estació de Recerca Bibliogràfica i Documental 'Margalló del Balcó'. Tarragona, 1991 ; P. 10-11

Catalunya i la II República. Dir. Jaume Sobrequés. Barcelona : Edicions d'Ara, 1983

Diccionari d' Història de Catalunya. Barcelona : Edicions 62, 1993

Duch i Plana, Montserrat

"Els Fets d'octubre a Tarragona"

A: *Diari de la TV [Suplement setmanal del Diari de Tarragona]*. -- Tarragona : Diari de Tarragona, 1986. -- (1986, 29 novembre- 5 desembre) ; p. 25-32

Duch i Plana, Montserrat

República, reforma i crisi : El Camp de Tarragona 1931-1936. Tarragona : El Mèdol, 1994.

Duch i Plana, Montserrat

"El Tarragonès durant la Segona República (1931-1936)"

A: Olivé Serret, Enric (ed.). *El Tarragonès.* Tarragona : Diputació de Tarragona

Història de la cultura catalana / [director de l'obra: Pere Gabriel]. -- Barcelona : Edicions 62, 1994-1998. vol 8

Marrugat Mas, Eva: L' Ensenyament del català a Tarragona durant el període republicà : un estudi des de la premsa . Dins: *Kesse : Revista del Cercle d' Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver* . -- Núm. 16 (1994, desembre) ; p. 9-12

Olivé i Serret, Enric ; Piqué Padró, Jordi ; Ricomà, Francesc Xavier
Tarragona : La imatge i el temps. Tarragona : l'Ajuntament, 1990

Olivé i Solanes, Josep Maria

Tarragona a través del temps. Tarragona : Gas Tarraconense, 1984

Piqué i Padró, Jordi

La Crisi de la rereguarda : Revolució i guerra civil a Tarragona : 1936-1939 -- Barcelona : Publicacions de l'Abadia de Montserrat ; Tarragona : Diputació de Tarragona, 1998

Piqué Padró, Jordi

75 anys d'ensenyament professional a Tarragona: de l' Escola del treball a l' IES-SEP Compte de Rius (1928-2003). Tarragona : IES Comte de Rius, DL 2004

- Salcedo Miliani, Antonio: El pintor Ignasi Mallol. *Recull Ignasi Mallol i Casanovas (1892-1949)*. Estació de Recerca Bibliogràfica i Documental 'Margalló del Balcó'. Tarragona, 1991 ; P. 19-20
- Subirana, Lluís: *Catalanisme i sardanisme: una història compartida* . Tarragona : Edicions el Mèdol, 2003
- Vila, Marc Aureli. Ignasi Mallol en el meu record
Revista de Catalunya. -- Barcelona. -- Nova Etapa, Núm. 79 (1993, novembre) ; P. 61-62
- Tarragona. Ajuntament. Comissió Municipal de Cultura. *El problema escolar a Tarragona*. Tarragona : la Comissió, 1932 (Tarragona : Torres i Virgili)
- Vilà Mayo, Octavi
"La Segona República"
A: *El segle XX a Tarragona*. -- Tarragona : [Nou Diari], 1995
- Virgili i Sanromà, Josep-Pau, 1895-1993
Tarragona i la seva premsa. -- Tarragona : Edicions de la Hemeroteca de la Caixa de Tarragona, 1980. -- 2 v.

FONS D'HEMEROTECA

- Agrupación Excursionista Fotográfica [de] Tarragona : Butlletí. -- Tarragona [l'Agrupació], [1928?]-
- Boletín / Grupo Valencia Tarragona. -- Núm. 1 (1924, gener) --. -- Tarragona : Grupo Valencia, 1924-[1936]
- Butlletí del Grup Excursionista Muntanyenc. -- Núm. 1 (1929, maig)--. -- Tarragona : [el Grup Excursionista], [1929]--
- Butlletí del Foment de la sardana L'Harmonia. -- Núm. 1 (1931, desembre)--Núm. 49 (1936, juliol). -
- Tarragona : [el Foment de la Sardana], 1931 – 1936
- Catalònia : diari d'avisos i notícies. -- Any I, núm. 1(1935, 1 d'agost)-Any II, núm. 299 (1936, 22 de juliol). -- Tarragona (Rambla 14 d'abril, 77) : la Redacció, 1935-1936
- La CEDA : Setmanari portaveu del Partit d'Acció Popular Catalana a la província de Tarragona. -- Any I, núm. 1(1935, 17 de febrer)-Any I, núm. 27 (1935, 15 d'agost). -- Tarragona (Rambla 14 d'abril, 20) : la Redacció, 1935
- El Comercial : revista mercantil y agrícola / [Fundador: Lluís Arís i Negre]. -- Tarragona : [Lluís Arís i Negre], 1892-1936 (Tarragona : F. Arís e Hijo)
- Cossetania : revista científica, literària i artística : òrgan dels estudiants de les Comarques Tarragonines / director: J.Boronat i Serra. -- Núm.25 (1935, gener) -. -- [Tarragona] : Estudiants de les Comarques Tarragonines, 1935

La Cruz : diario católico. -- Año I, núm. 1 (1901, 1 noviembre)-. -- Tarragona (Conde de Rius, 12) : [la Redacción], 1901-1936 (Tarragona : Imp. de la Cruz)

Diario de Tarragona. -- Tarragona (San Francisco, 14) : Redacción, [1853-1936]
: il. ; 50 x 35 cm

Dilluns / [dir. Antoni Brunet i Magrané]. -- Any I, núm. 1 (1933, 24 d'abril)-Any I, núm. 29 (1933, 6 de nov.). -- Tarragona (Unió, 38) : la Redació, 1933 (Tarragona : Pijoan)

Espiga : publicació d'Acció Catòlica de la Dóna = Joventut Catòlica Femenina. -- Tarragona : l'Acció Catòlica, [1933]-

Flequer Tarragoní : revista mensual, portanveu de la Federació d'Industrials Flequers de la província de Tarragona. -- Núm.1 (1934, maig) -. -- Tarragona : la Federació, 1934-1936

Heraldo Republicano de la provincia de Tarragona. -- Año I, núm. 1 (1932, 2 de julio) --. -- Tarragona (Conde de Rius, 28 entl.) : la Redacción, 1932-

Industria i mutualitat : butlletí mensual : portanveu del Centre Industrial i Mercantil i de la Mútua d'Accidents del Treball. -- Núm.1 (1935, 15 d'octubre)-. -- Tarragona : el Centre, 1935-1936 (Tarragona : Imp. de Josep Pijoan)
; 32 cm

Moralitat i cinema : primera revista catòlica d'informació cinematogràfica. -- Tarragona : [Acció Catòlica], 1935

Portaveu de l'Agrupació Excursionista Ginesta. -- Tarragona : Agrupació Excursionista Ginesta, [1929]-

Pràctica mèdica : revista mensual de Medicina de les comarques de Catalunya nova / Comitè de publicació: Pere Bosch Solà, Lluís Delclós, Daniel Recasens ; Redactors: Josep Balsells, Rafel Battestini ... [et al.]. -- Tarragona (Àngel Guimerà 21) : Pràctica Mèdica, 1933-1936

Sempre avant : Portaveu dels minyons de muntanya. -- Any I, núm. 1 (1931, octubre-novembre-desembre) -. -- Tarragona : Minyons de Muntanya, 1931-

Síntesis : Revista Bimestral ilustrada de Ciencias, Artes y Letras. -- Número primero. -- [s.l. : s.n., 193?] (Tarragona : Sucursal de Torres & Virgili)

Tarragona i el camp : il.lustració catalana quinzenal de literatura i art / direcció general Impremta Julià Nogués. -- Tarragona : Julià Nogués, 1934-1936 (Tarragona : Torres i Virgili)

Técnica y trabajo : revista mensual, portavoz de la Asociación de Alumnos de la Escuela del Trabajo publicada bajo el patrocinio y con la subvención del Patronato de Formación Profesional. -- Núm.1 (1930, setembre)-. -- Tarragona (Jaume I, 1) : Escola del Treball, 1930-1936, 1958-1959

Tarragona federal : Òrgan Oficial del Partit Federal de la Província. -- Any I, núm. 1 (1910, 1 d'abril)-. -- Tarragona (Plassa de la Font 16 y Palma 2) : la Redacció, 1910- (Tarragona : Esteve Pàmies)

Veü de Tarragona : Setmanari Regionalista. -- Any I, núm. 1 (1913, 4 de gener) -. -- Tarragona (Sant Francesc, 17) : la Redacció, 1913 - (Tarragona :)

La voz del pueblo : órgano del Partido Radical de Alianza Republicana. -- Tarragona (Rambla 14 de abril, 18) : la Redacción, 1931-

A INTERNET. SELECCIÓ DE RECURSOS

- <http://www.xtec.es/~jbuxader/historia/temes/escat/segonarepublica-cat.htm#INTRODUCCIÓ>
Buxadera i Vilà, Julià: *La Segona República a Catalunya*. Dins : Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya. Recull de recursos per als diferents nivells d' Ensenyament.
- http://www.mhcat.net/oferta_museal/exposici_permanent/els_anys_el_ctrics/la_generalitat_republicana?PHPSESSID=%22%3E
Museu d' Història de Catalunya. Exposició permanent.
- http://www.parlament-cat.net/portal/page?_pageid=34,568973&_dad=portal&_schema=PORTAL&p_format=D&p_id=3642901&p_pagina=1
Parlament de Catalunya. 75è aniversari. (Pensament obert. Bloc del President)
- http://es.wikipedia.org/wiki/Segunda_Rep%C3%ABblica_Espa%C3%B1ola
Wikipedia, la enciclopedia libre